

УДК 342.61

DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2022.02.24>

ПРОБЛЕМНІ ПИТАННЯ СПІВВІДНОШЕННЯ МІЖ ПІДГОТОВКОЮ ДО ВІЙСЬКОВОЇ СЛУЖБИ ТА ПІДГОТОВКОЮ ДО НАЦІОНАЛЬНОГО СПРОТИВУ

Воловик В.О.,*аспірант кафедри адміністративного,**фінансового і банківського права**Міжрегіональної Академії управління персоналом**<https://orcid.org/0000-0003-0519-4353>**volovik28@i.ua*

Воловик В.О. Проблемні питання співвідношення між підготовкою до військової служби та підготовкою до національного спротиву.

Метою статті є визначення особливостей співвідношення між підготовкою до військової служби та підготовкою до національного спротиву.

У статті з'ясовано, що повномасштабна збройна агресія Російської Федерації проти України надзвичайно загострила питання підготовки громадян України до військової служби. Причини цього полягають у тому, що за умов правового режиму воєнного стану виникає необхідність у стислі строки укомплектувати військові формування мотивованим та підготовленим особовим складом.

Акцентовано увагу на різних аспектах розуміння сутності досліджуваних видів підготовки. Розуміння підготовки до національного спротиву базується перш за все на суб'єктних та цільових критеріях (тобто хто і з якою метою здійснює підготовку). У той же час підготовка до військової служби включає переважно структурні критерії (тобто які складові утворюють підготовку до військової служби). З'ясовано, що така категорія, як патріотичне виховання, фактично дублюється у двох наведених визначеннях.

Акцентовано увагу на тому, що територіальна оборона однозначно включає до себе несення військової служби у Силах територіальної оборони, а рух опору та підготовка громадян України до національного спротиву можуть здійснюватися як військовослужбовцями, так і цивільними особами.

У статті з'ясовано, що з огляду на міждисциплінарність проблеми підготовки до військової служби не можна не звернути увагу на галузевий характер правових норм, які її визначають. У сукупності галузевий характер відносин у досліджуваній сфері обумовлює відмінності між підготовкою до військової служби та підготовкою до національного спротиву.

Зроблено висновок, що підготовка до військової служби та підготовка до національного спротиву є нетотожними категоріями, які частково пересікаються. Спільним для них є компонент «підготовка до несення військової служби у скла-

ді Сил територіальної оборони», а також патріотичне виховання.

Ключові слова: підготовка до військової служби, підготовка до територіальної оборони, військовослужбовці, рух опору, Сили територіальної оборони, патріотичне виховання, правові норми.

Volovyk V. Problematic issues of the relationship between preparation for military service and preparation for national resistance.

The purpose of the article is to determine the features of the relationship between preparation for military service and preparation for national resistance.

The article establishes that the full-scale armed aggression of the Russian Federation against Ukraine has extremely exacerbated the issues of preparing Ukrainian citizens for military service. The reasons for this are that under the conditions of the legal regime of martial law, there is a need to staff military formations with motivated and trained personnel in a short time.

Attention is focused on different aspects of understanding the essence of the studied types of training. Understanding preparation for national resistance is based primarily on subjective and target criteria (that is, who and for what purpose prepares). At the same time, preparation for military service includes predominantly structural criteria (i.e., the components that make up preparation for military service). The rationale is given that such a category as patriotic education is actually duplicated in the two definitions given.

Attention is focused on the fact that territorial defense unequivocally includes military service in the Territorial Defense Forces, and the resistance movement and the preparation of citizens of Ukraine for national resistance can be carried out by both military personnel and civilians.

The article establishes that, taking into account the interdisciplinarity of the problem of preparation for military service, one cannot but pay attention to the sectoral nature of the legal norms defining it. Taken together, the sectoral nature of relations

in the area under study determines the differences between preparation for military service and preparation for national resistance.

The conclusion is made that preparation for military service and preparation for national resistance are non-identical categories that partially overlap. The common component for them is "training for military service as part of the Territorial Defense Forces", as well as patriotic education.

Key words: preparation for military service, preparation for territorial defense, military personnel, resistance movement, Territorial Defense Forces, patriotic education, legal norms.

Постановка проблеми. Повномасштабна збройна агресія Російської Федерації проти України надзвичайно загострила питання підготовки громадян України до військової служби, оскільки за умов правового режиму воєнного стану виникає необхідність у стислі строки укомплектувати військові формування мотивованим та підготовленим особовим складом. Будь-які вади та недоліки системи підготовки моментально позначаються на морально-психологічному кліматі військових підрозділів та на виконанні ними своїх службово-бойових завдань, у тому числі в зоні ведення бойових дій. Тому від якості підготовки до військової служби залежить можливість сил оборони ефективно здійснювати відсіч збройній агресії, захищати суверенітет та територіальну цілісність нашої держави, успішно здійснювати деокупацію територій нашої держави.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання підготовки до військової служби розглядали у своїх роботах такі науковці, як А. Зельницький, В. Зьолка, О. Кобзар, О. Комісаров, І. Коропатнік, Ю. Курилюк, І. Остапенко, В. Пашинський, С. Стецюк, С. Тарасов, І. Шопіна, В. Шульгін та інші автори. Разом з тим проблематика співвідношення між підготовкою до військової служби та підготовкою до національного спротиву ще очікує на своїх дослідників. Вказане обумовлює важливість та наукову новизну дослідження вказаної проблематики.

Мета статті – на підставі з'ясування спільних та особливих аспектів визначити сутність співвідношення між підготовкою до військової служби та підготовкою до національного спротиву.

Виклад основного матеріалу. Як справедливо стверджується у теоретичних джерелах, розгляд проблем розбудови системи управління сектором безпеки і оборони в історичному ракурсі свідчить, що така розбудова має певною мірою циклічний характер: залежно від домінування відцентрових або доцентрових тенденцій певні складові елементи або набувають певної автономії, або знову поглинаються іншими складовими. Такі закономірності розвитку притаманні багатьом соціальним системам, і нічого негативного

в них немає. Однак, якщо йдеться про керовані управлінські зміни у межах довгострокового реформування, необхідно чітко уявляти собі мету, зміст і кінцевий результат зміни структури певних суб'єктів [1, с.134]. Отже, удосконалення системи підготовки до військової служби потребує розмежування цього поняття з іншими, якими позначають окремі види підготовки у секторі безпеки і оборони. Особливо важливим є вирішення цього питання у нових для національної правової практики сферах, до яких, зокрема, належить і сфера територіальної оборони.

Слід сказати, що новелою військового законодавства стало прийняття Закону України «Про основи національного спротиву», яким було визначено правові та організаційні засади національного спротиву, основи його підготовки та ведення [2]. У вказаному Законі було закріплено низку дефініцій, у тому числі легальне визначення підготовки громадян України до національного спротиву, яка розуміється як сукупність заходів, які здійснюються державними органами та органами місцевого самоврядування з метою формування патріотичної свідомості та стійкої мотивації, набуття ними знань та практичних вмінь, необхідних для захисту України [2].

Як можна побачити, законодавець виділяє як основоположні категорії такої підготовки три складові: патріотичну свідомість, стійку мотивацію, а також комплекс професійно важливих знань і вмінь. Не заперечуючи проти визнання важливості вказаних категорій для забезпечення ефективної відсічі збройної агресії, звернемо увагу на розуміння схожої категорії у Законі України «Про військовий обов'язок і військову службу». У вказаному правовому акті відсутнє вичерпне легальне визначення досліджуваної нами категорії, однак його сутність, на нашу думку, повністю розкривається через структуру означеної підготовки. Так, у Законі визначено, що підготовка громадян України до військової служби включає патріотичне виховання, допризовну підготовку, підготовку призовників з військово-технічних спеціальностей, підготовку у військових оркестрах, військових ліцях та ліцях з посиленою військово-фізичною підготовкою, підготовку до вступу у вищі військові навчальні заклади та військові навчальні підрозділи закладів вищої освіти, військову підготовку у закладах вищої освіти за програмою підготовки офіцерів запасу, фізичну підготовку, лікувально-оздоровчу роботу, підвищення рівня освітньої підготовки, вивчення державної мови [3].

Відмінність між наведеними визначеннями полягає перш за все у різних аспектах розуміння сутності підготовки: якщо розуміння підготовки до національного спротиву базується перш за все на суб'єктних та цільових критеріях (тобто хто і з якою метою здійснює підготовку), то підготовка

до військової служби включає переважно структурні критерії (тобто які складові утворюють підготовку до військової служби). Примітно, що така складова, як підготовка до національного спротиву, у вказаному переліку видів підготовки до військової служби відсутня. Певна логіка у цьому присутня, оскільки національний спротив здійснюється як у системі несення військової служби, так і по за нею. Як відомо, складовими національного спротиву є територіальна оборона, рух опору та підготовка громадян України до національного спротиву [2]. Якщо територіальна оборона однозначно включає до себе несення військової служби у Силах територіальної оборони, то рух опору та підготовка громадян України до національного спротиву можуть здійснюватися як військовослужбовцями, так і цивільними особами.

У той же час не можна не звернути увагу, що така категорія, як патріотичне виховання, фактично дублюється у двох наведених визначеннях. Однак фізична, мовна та освітня підготовка, необхідні для військової служби, у визначенні підготовки до національного спротиву [4], не згадуються. Втім, можна припустити, що вони розуміються як такі, що вже включені у систему професійно важливих знань та вмінь. Це не суперечить результатам досліджень у сфері військової педагогіки.

Ще одне застереження стосується не включення до поняття підготовки до національного спротиву такої важливої для професійної педагогіки категорії, як навички. Навички, під якими звичайно розуміють розвинені до автоматизму професійні дії, на нашу думку, є дуже важливими саме для військових професій, оскільки в умовах дефіциту часу, притаманних бойовим діям, немає можливості повільно згадувати послідовність певних рухів.

З огляду на міждисциплінарність проблеми підготовки до військової служби не можна не звернути увагу на галузевий характер правових норм, які її визначають. З одного боку, такі норми регулюють публічні відносини, які традиційно охоплюються предметом адміністративного права [5, с.6]. Однак, з іншого боку, певні елементи відносин, що складаються у військовому середовищі, регулюються виключно нормами військового права, які можуть поєднувати як окремі елементи і публічно-правові, і приватно-правові складові. Крім того, така важлива частина підготовки до військової служби, як інформаційна компетент-

ність, формується з урахуванням здобутків теорії інформаційного права та впливу норм інформаційного законодавства [6, с.400]. У сукупності галузевий характер відносин у досліджуваній сфері обумовлює відмінності між підготовкою до військової служби та підготовкою до національного спротиву.

Висновок. На підставі викладеного вище можна зробити висновок, що підготовка до військової служби та підготовка до національного спротиву є нетотожними категоріями, які частково пересікаються. Спільним для них є компонент «підготовка до несення військової служби у складі Сил територіальної оборони», а також патріотичне виховання. Натомість, об'єкти вказаних видів підготовки мають свої відмінності.

Напрями подальших наукових досліджень мають включати визначення суб'єктів та об'єктів підготовки до військової служби та підготовки до національного спротиву, а також окреслення сфери їх компетенції.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Шопіна І.М. Поняття та цілі публічного адміністрування в секторі безпеки і оборони. Аналітично-порівняльне правознавство. 2021. № 3. С. 133-136. DOI <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2021.03.25>.
2. Про основи національного спротиву: Закон України від 16 липня 2021 року № 1702-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1702-20#Text>.
3. Про військовий обов'язок і військову службу: Закон України від 25 березня 1992 року № 2232-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2232-12#Text>.
4. Khrystynchenko N., Koropatnik I., Khomiakov D., Shopina I., Zaitsev M. Development of Integrity and Intolerance to Corruption in the System of Preparation for Military Service. *Journal of Curriculum and Teaching*. V. 11. №3. 2022. P. 112-120. DOI: <https://doi.org/10.5430/jct.v11n3p112>.
5. Адміністративне право України. Повний курс: Підручник / За ред. В. Галуцька. Херсон, Олді плюс, 2018. 466 с.
6. Онопрієнко С.Г. Протидія загрозам національній безпеці в інформаційній сфері: правовий аспект. *Наука і правоохорона*. 2019. №4. С. 399-403.